

„Představa o řízení a rozvoji Sbírký moderního a současného umění Národní galerie v Praze“ pro potřeby výběrového řízení: Ředitel Sbírký moderního a současného umění Národní galerie v Praze

Karolina Dolanská

„Preamble“

„Národní galerie je státní ústav, jehož úkolem je odborně shromažďovati a spravovati malířská, sochařská a grafická díla domácího i cizího umění, o nich vědecky bádati a činiti je přístupnými veřejnosti.“ (Zákon č. 148/1949 Sb., o Národní galerii v Praze, Čl. I. § 1.).

„Muzeum: ústav, který plánovitě shromažďuje, odborně spravuje a trvale vystavuje sbírky.“ (citace: Akademický slovník cizích slov, kolektiv autorů, Academia, Praha, 2001, s. 515).

Národní galerie je svojí povahou a podle zákona o Národní galerii v Praze muzeem umění a je majetkem občanů České republiky, kteří očekávají, že o něj bude s řádnou a odbornou péčí postaráno. Národní galerie není a nesmí být privátním podnikem.

Úvod do problému

Jak je běžné ve všech světových muzeích umění, která svými sbírkami pokrývají historická údobí i modernu, je i Národní galerie v Praze (dále jen NG) stavěna na stálých expozicích, aktuálních výstavách a na průběžných prezentacích výsledků dosažených bádáním. Smyslem i posláním je při tom zejména uchovat, zpřístupnit, předat. Muzea jsou považována za úspěšná, když jsou hojně navštěvována nejširší veřejností a jejich program je důležitou součástí společenského dění. Toho lze dosáhnout dobrým umístěním, kvalitou a atraktivní prezentací sbírek, o jejichž existenci veřejnost ví.

Veletržní palác (VP)

- Je jedním z objektů náležejících k NG.
- Hostí nejvýznamnější sbírku moderního umění v České republice.
- Sám o sobě je atraktivní ukázkou originální funkcionalistické architektury.
- Je vybudován jako muzeum moderního umění, založeném na stálých expozicích. V nich vizuálně krásně prezentuje dějiny českého moderního umění ve světovém kontextu, od počátku moderny až po současnost (způsobem, který si podle mé zkušenosti a názoru nezadá s jinými srovnatelnými světovými muzei).
- Zpochybnit nebo dokonce zásadně narušit jeho zavedenou úlohu a funkci největšího a nejvýznamnějšího muzea moderního umění v České republice by bylo chybou a celospolečenskou ztrátou.

Problém

- VP se dosud nedostal do obecného povědomí ani doma ani v zahraničí; zkratka není dost dobře zapsán.

Důvody

- Na rozdíl od ostatních veřejně přístupných expozic NG, které jsou umístěny v turisticky nejatraktivnějších lokalitách hlavního města Prahy, se VP nachází v místě, kam málokdo při procházkách Prahou jen tak zabrousí.
- VP není jako muzeum moderního umění obecně znám. Není to tím, že by jeho sbírky nebyly kvalitní, ale jako by byly utajené; téměř nikdo o nich neví.

Řešení

- Samozřejmě, že první co se nabízí, je přestěhovat alespoň nejatraktivnější část sbírek z VP na některé turisticky významnější místo a od problému tak utéct. Přírodním důsledkem by však byl spolehlivě pravý opak původního záměru, tedy nastal by úpadek zbytku VP okleštěného o atraktivní a žádané exponáty, o jeho podstatu. K prosperitě VP tato cesta nepovede.
- Hendikep VP musí být kompenzován zatraktivněním: zvýšenou aktivitou, prezentací, propagací – zviditelněním.

Pojmenování

- Název *Veletřní palác* je zavádějící. Např. taxikáři odvázejí turisty na Výstaviště. VP spadá málo čitelným způsobem pod NG jako takovou, jako pod celek, což je nepochybně správné, ale chybí identifikace. Ze zkušenosti vím, že pro zahraniční turisty je téměř nemožné dopátrat se, ve kterém z objektů NG moderní a současné umění hledat. Navrhuji situaci zpřehlednit a VP, jakožto součást NG, pojmenovat tak, aby s novým názvem souviselo jeho aktuální poslání, nikoliv jeho poslání historické, což se někde dobře osvědčilo, ale v tomto případě ne.
- Navrhuji, aby se VP jmenoval pro potřeby NG **Muzeum moderního umění**, se zkratkou, která by po zavedení fungovala jako logo a respektovala zvyklosti zavedené ostatními světovými muzei moderního umění. Na první pohled se nabízí zkratka *mumum*. Soudím, že jde o graficky chytlavý motiv, neboť jej lze číst v obou směrech a i zrcadlově. Správným pojmenováním by bylo okamžitě zřejmé, že se prostě jedná o muzeum moderního umění a s použitím přídomku CZ, NG, nebo obou, by pak bylo ihned jasné, kam muzeum náleží. Jelikož je toto muzeum u nás ve svém oboru nejvýznamnější, stalo by se destinací prezentovanou v průvodcích Evropou, republikou, Prahou, kulturou. Atraktivní upoutávky na Muzeum moderního umění by měly být vidět hned po přistání na letišti, na nádražích, dálnicích, zastávkách metra a na turisticky atraktivních místech, ale také na pouličních poutacích, v kulturních a společenských institucích, školách apod.
- Po nezbytné diskusi a po přijetí ze strany NG nepřekročitelných zásad by finanční krytí takové akce bylo nejspíš schůdné i eventuálním příležitostným spojováním jména muzea se jménem některého solventního sponzora, jako je to běžné např. v případě O2 arény, různých ČEZ hal a podobně.

Činnost Sbírkou moderního a současného umění, prezentace, výstavní činnost

- Je namístě podporovat plán na rekonstrukci VP na moderně vybavený a přiměřeně fungující muzeální objekt. Rekonstrukce se schváleným financováním byla v nedávné minulosti připravována NG tak, že měla probíhat postupně ve třech fázích, aniž by byl narušen provoz celého muzea.
- Část stálých expozic, zahrnující poslední cca půlstoletí, podrobit odborné revizi a tu pak veřejné odborné oponentuře. Zejména za posledního cca desetiletí byla nepřiměřeně velká míra pozornosti věnována rozšiřování spektra dějin českého

umění prezentací děl mimoběžníků a outsiderů a je nanejvýš vhodné zhodnotit, co po tomto rozšíření dosud nebo nově považujeme za standard.

- Ostatní části stálých expozic, až na dílčí zásahy, zachovat v zásadě jako celek dočasně v nynější podobě. Dočasnost expozic regulovat prostřednictvím závěrů bádání. Jejich skladbu pak reálnými možnostmi NG při získávání nových akvizic.
- Expozice vizuálně sjednotit a designově vylepšit.
- Aktuální výstavy pokládat za součást a svým způsobem za vyvrcholení, ale především za nezbytnou prezentaci závěrů bádání pracovníků Sbírký moderního a současného umění dle osvědčené zásady “finish and publish”. To přirozeně současně předpokládá i ostatní formy prezentace výsledků odborné práce pod hlavičkou NG, zpravidla s využitím stávajícího nakladatelství NG.
- Zajistit aktuální katalogové zpracování sbírek v digitální podobě a zpřístupnit jej veřejnosti. Tištěnou formu katalogu nabízet za rozumnou cenu.
- Projevem spolupráce s ostatními světovými muzei mají být společné výstavy, putovní výstavy, zápůjčky, společné bádání, konference, workshopy aj.
- Neopomíjet propagaci stálých expozic, aktuálních výstav a šíření obecného povědomí o Muzeu moderního umění, ale cíleně se na ni zaměřit.

Současné umění

- Stát nesmí prostřednictvím NG vystupovat jako autorita či odběratel udávající nové tvorbě tón a podporující vznik tvorby na objednávku. Posláním Muzea moderního umění nikdy nesmí být ukazování cesty, kudy se má mladá umělecká generace ubírat, ale je velmi pravděpodobné, že taková role bude od něj nejen očekávána, ale přímo vyžadována.
- NG by měla v rámci své akviziční činnosti sbírat a prezentovat současné umění ve fázi jeho cenové dostupnosti a počítat s tím v rozpočtu. NG má sbírat to, co vzniklo samostatně a nezávisle, neboť jen v takové svobodě se rodí pravé hodnoty. Každý výběr ovšem nevyhnutelně vždy vede a povede k nespokojenosti části těch umělců, kteří vybráni nebyli, nebo nebyli a nejsou - dle jejich mínění - v dostatečné míře v NG zdůraznění. S tím musí NG počítat a se stížnostmi podobného charakteru se smířit, neboť nelze očekávat vyřešení tohoto problému např. tím, že by umělecká obec sama hlasovala, kdo z jejich řad má být v NG vystaven nebo do jejich sbírek nakoupen.
- Za výběr ponese odpovědnost NG. Předpokladem by mělo být, že pověřená osoba či osoby nejsou zatíženi osobními vztahy v našem uměleckém prostředí a tuto funkci je třeba důsledně periodicky obměňovat. Věc musí být pod odbornou i veřejnou kontrolou a NG musí vytvořit mechanismy, které zabrání vzniku soukromého businessu.
- Od roku 2006 NG do značné míry řeší otázku prezentace a akvizic současného umění Cenou 333, která za pomoci soukromých sponzorů zajistila výstavy současného umění, katalogy i akvizice (vítězná díla se automaticky stávají majetkem NG); finalisty i vítěze volí nezávislá odborná komise.

Financování

- Vlastní možné vnitřní zdroje jako příjmy z pronájmů některých prostor, výnosy z výstav a publikací, provozování vlastních podniků apod. jsou zdrojem příjmů vítaným, ale nebudou pro NG nikdy zdrojem příjmů zásadním.
- Kultura je momentálně v České republice odsunuta natolik na okraj, že se jeví jako imperativní požadavek zakotvení zákonné normy o statutu i financování NG,

s právní vymahatelností a se stabilními závaznými pravidly hry. Je žádoucí, aby bylo předem a vždy jasné, jaké alespoň bazální služby bude stát vyžadovat, resp. bude NG schopna v rámci daných možností veřejného rozpočtu veřejnosti poskytovat. Současně tím bude zajištěna ochrana NG před možnými destruktivními aktivitami některého nově přichozího politika nebo ředitele.

- Je nutné spolupracovat se soukromými sponzory a mecenáši, kteří budou chtít NG finančně podporovat a to i když se tito budou chtít prostřednictvím NG únosnou formou zviditelnit. I k těmto potřebám by bylo pro NG výhodné, aby se stala “atraktivní značkou”.

Podniky souvisící s Muzeem moderního umění zvyšující atraktivitu a návštěvnost

- **Kavárna.** Prostory kavárny lze využívat k prezentaci děl současného umění, k nejružnějším kulturním, vzdělávacím či společenským akcím i hudebním představením. Velmi vítaným by byl klubový charakter zařízení zcela v duchu Muzea moderního umění, podtržený cenovou dostupností pro mladé a v neposlední řadě i designem shodným s designem Muzea. Zřízení klubů pro mladé je osvědčenou metodou investování do budoucna; přirozenou cestou jak obrátit pozornost zaangażovaných mladých k sdílené problematice.
- **Obchod s knihami** bude atraktivním způsobem nabízet návštěvníkům muzea odpovídající publikace, zejména publikace NG. Je možné vyzkoušet propojení knihkupectví s kavárnou tak, aby si návštěvníci mohli u kávy prolistovávat nabízené publikace a rozhodovat se, co z nich si chtějí koupit (jak je to praktikováno v některých významných knihkupectvích). I když nakonec knihy nekoupí, probíhá tak prezentace NG a jejích sbírek.
- Obnovení **restaurace** na střeše Veletržního paláce s nádhernými výhledy na Prahu. Pokud by za podmínek pro NG vhodných a výhodných zajistil profesionální provozovatel vlastním nákladem vybudování a provoz restauračního zařízení, lze poskytnutí dlouhodobého pronájmu vřele doporučit, pokud nebude chtít NG takové zařízení provozovat sama. K návštěvě restaurace by opravňovala vstupenka do Muzea.
- **Velká dvorana** je nyní pronajata Galerii hlavního města Prahy jako výstavní prostor pro Muchovu Epopej. Po vypršení stávající smlouvy, pokud bude GHMP chtít pronájem prodloužit, je možné zvýhodnit podmínky smlouvy pro NG např. tím, že Epopej nebude nadále od provozu NG oddělena a bude jen jakoby jednou z výstav v NG. Návštěvník, který chce Epopej shlédnout, si kupuje vstupenku do Muzea moderního umění jako takového.

Nedílná součást prezentace a komunikace

- Muzeum moderního umění potřebuje k dialogu s veřejností a ke své prezentaci vlastní webové stránky (propojené s novými webovými stránkami NG), které by byly atraktivní, uživatelsky přátelské a stále aktuální, s informacemi o pracovnících NG, stálých expozicích, výstavách, akcích.

Závěr

- Novému ředili Sbírkou moderního a současného umění je třeba popřát pevné nervy a nám ostatním, aby měl volnou a šťastnou ruku při volbě skutečně odborných spolupracovníků a aby jeho ideje byly spíše konzervativní, než za každou cenu avantgardní a sezónně angažované.
-

Souhlasím se zveřejněním tohoto textu. Karolina Dolanská